

ERHVERVSJURA

It-brugeres rettigheder er uklare

TEKNOLOGI: Den fagre nye verden indeholder fantastiske muligheder til gavn for os alle. Men vi skal også finde frem til en fornuftig balance, og her er både teknologien og juraen nødvendige redskaber.

LARS BO LANGSTED

Professor, leder af IECC - Crime Research Centre, Aalborg Universitet

finans@finans.dk

»En mand er en mand og et ord er et ord.« Det er ikke bare et godt og fornuftigt mundheld, det dækker også over den juridiske realitet, at man skal holde, hvad man har lovet – eller som der med en noget gammeldags formulering står i Danske Lov fra 1683:

»Een hver er pligtig at efterkomme hvis hand med Mund, Haand og Segl, lovet og indgaaet haver«.

Hvis vi lader den blive stående et øjeblik, kan vi hoppe frem til 2015 og forestille os, at vi sidder foran vores skærm eller sidder med vores mobiltelefon i hånden. Vi har netop fundet en spændende ny app til telefonen, et interessant program til computeren eller et nyt styresystem, fordi det gamle er blevet noget bedaget, ufikst at se på og langsomt.

Når programmet er blevet downloadet til vores system, dukker der et fint pop op-vindue frem på skærmen, der venligt beder os mærke en kasse af med et kryds, hvorefter vi har "accepteret vilkårene". Der er et link til vilkårene, som man kan klikke på og i ro og mag sidde og læse 25 siders vilkår, der endda meget ofte står på dansk. Der sker herefter et af tre:

1. Man klikker på linket og læser alle vilkårene meget langsomt og grundigt, overvejer, om man kan acceptere alle delene for at få lov at bruge appen eller programmet.
2. Man klikker på linket, begynder at læse de første linjer, så scroller man nedad, og når man ser, at man kan fortsætte og fortsætte, holder man op med at læse og trykker på »accepter«.
3. Man trykker lynhurtigt på accepter uden så meget som at skænke det en tanke at læse vilkårene. I al fredsommelighed vil det være mit gæt, at omkring 90 pct. af alle brugere vælger løsning nr. 3.

Uanset om man hører til gruppe 1, 2 eller 3, og man har accepteret vilkårene ved at sætte fluebenet det rigtige sted og trykket på accepter, ja, så har man indgået en aftale. Man kan – måske ligefrem gratis – nu bruge programmet eller appen. Men hvad var det egentlig, der stod i vilkårene? Her er der en myriade af muligheder. Måske indeholder vilkå-

rene ikke meget andet, end at man lover kun at bruge programmet til private formål, men måske står der, at man nu har givet programudbyderen lov til at læse ens e-mails, se ens billeder, givet adgang til ens kalender og browserhistorik. Det kan endda være, at der står, at man også har givet adgang til ens mikrofon og ens kamera på enten mobilen eller computeren. Og – som vi husker – helt tilbage fra 1683 har det været sådan, at en »mand er en mand, og et ord er et ord«.

Men kan det virkelig være rigtigt?

Det korte svar er, at det skam er helt rigtigt. Udgangspunktet er, at man nu har indgået en lovformelig aftale, og sådan én binder som bekendt. Det kan godt være, at ens e-mailkorrespondance normalt tilhører privatlivet, og hvis nogen uberettiget læser ens mails, kan de straffes. Men det vil som udgangspunkt ikke være "uberettiget", hvis man selv har givet lov. Det samme gælder adgangen til ens billedarkiv o.s.v.

Forretningsdrivende har altid anvendt såkaldte "almindelige betingelser", og vi har fast retspraksis for, at sådanne almindelige betingelser er gældende for den aftale, man indgår. Oftest vil juraen kræve, at den forretningsdrivende stiller sine almindelige betingelser til rådighed, så man f.eks. som køber har mulighed for at læse disse,

inden man indgår aftalen.

Det er også et krav, at f.eks. særligt byrdefulde vilkår, der fremgår af de almindelige betingelser, skal være særligt fremhævet, for at de kan gøres gældende. Og hvis de er helt urimelige, kan de tilsidesættes helt eller delvist efter reglerne i aftaleloven.

Det er vel også sådan i den "fysiske" verden, at vi er mange, der indgår aftaler eller ligefrem skriver under på kontrakter, som vi rent faktisk ikke læser igennem. Vi regner med, at de nok er "i orden". Og det er de heldigvis som regel også.

Blandt andet derfor kan man ikke bagefter regne med at få hjælp nede i retten, bare fordi man siger, at man jo ikke læste vilkårene, før man skrev under. Og selvom dommeren selv måske lige har gjort nøjagtigt det samme 10 minutter før retsmødet, og hun derfor vil have stor forståelse for, at man ikke læste dem, ja, så må juraen her være ubønhørlig: Det er dit eget problem, at du ikke gad læse det, du skrev under på.

Ganske det samme udgangspunkt vil dommeren givetvis have ved "accepterede vilkår" i et pop op-vindue. Udbyderen af programmet kan jo ikke gøre andet end at skaffe umiddelbar adgang til vilkårene, og så må "køberen" gøre op med sig selv, om man gerne vil have programmet med tilhørende vilkår, eller om man ikke vil. Det, man naturligvis kan

spørge sig selv om, er, om et eller flere af vilkårene kan være så byrdefulde og uoverskuelige for brugeren, at det vil være urimeligt at gøre dem gældende, eller at man i hvert fald må kræve, at de er særligt fremhævede, hvis de skal gælde.

Her må man forvente, at domstolene også vil vurdere, om et eller flere af vilkårene er en meningsfuld modydelse for at få lov at få eller købe programmet eller appen. Data er jo blevet vores dages betalingsmiddel, og grunden til, at vi kan få "gratis" programmer og applikationer, er, at udbyderen til gengæld får nogle data om os, som den pågældende selv kan bruge til markedsføring eller lignende eller måske kan sælge videre til andre, der kan bruge dem. Og der er vel næppe noget urimeligt i, at man i stedet for penge betaler med f.eks. adgang til ens lokations-services, så vi hele tiden fortæller, hvor vi er henne i verden.

Om det også kan udstrækkes til adgang til ens billedgalleri kan måske diskuteres, og i særdeleshed om det også kan udstrækkes til indholdet af ens mails eller filer i øvrigt. Hvor man som "køber" kan overskue, om man vil betale 500 kr. eller ej, kan det være meget mere uoverskueligt, hvad det indebærer at give andre adgang til ens filer og mails.

Endnu mere uoverskueligt – og vel også reelt ganske usikkert – er det, hvad det

Efter straffeloven er det strafbart, hvis nogen "hemmeligt" optager, hvad vi går og siger til os selv eller andre, ligesom det er strafbart med et apparat at iagttage eller optage billeder af personer, der befinder sig på et "ikke frit tilgængeligt sted".

betyder, at man "giver adgang" til mikrofon eller kamera. Betyder det f.eks., at man også giver udbyderen lov til at aktivere mikrofonen eller kameraet? Følge med i, hvad køberne går og laver? Ja, måske ligefrem at gemme lyd eller billedmateriale?

Efter straffeloven er det strafbart, hvis nogen "hemmeligt" optager, hvad vi går og siger til os selv eller andre, ligesom det er strafbart med et apparat at iagttage eller optage billeder af personer, der befinder sig på et "ikke frit tilgængeligt sted". F.eks. hjemme hos sig selv.

Kan man give afkald på den beskyttelse bare ved at »acceptere vilkårene« for et eller andet program (eller for den sags skyld ved at købe et såkaldt smart-tv, hvor de nyeste versioner også indeholder mikrofon og kamera)?

Jeg er langt fra overbevist.

De juridiske udfordringer bliver naturligvis ikke mindre af, at en meget lang række af den slags sager ikke vil skulle afgøres efter dansk, men efter udenlandsk ret, om ikke andet så fordi man samtidig har accepteret, at eventuelle uenigheder skal afgøres efter lovgivningen der, hvor programudbyderen bor.

Heldigvis giver ordentlige programmer og styresystemer efterhånden teknologisk mulighed for, at man kan fravælge de mest indgribende adgangsmuligheder, men som regel kræver det som minimum, at man har tilstrækkelig indsigt til selv at kunne gå ind og ændre standardopsætningen på programmet eller systemet.

Den fagre nye verden indeholder fantastiske muligheder til gavn for os alle. Men vi skal også finde frem til en fornuftig balance, og her er både teknologien og juraen nødvendige redskaber.

Hvis man ikke orker at læse 25 sider og uden videre siger ja til vilkårene bag en ny app, risikerer man at sige ja til, at data og levende billeder af en selv må bruges af virksomheden bag appen. Foto: AP